

Slovenski dom

Štev. 237

V Ljubljani, v soboto, 17. oktobra 1942-XX

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje Italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza Italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Bollettino No. 873 Continue ondate di bombardieri su Malta

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:
Nessun avvenimento da segnalare sul fronte di El Alamein.

Una incursione nemica su Tobruk non causava danni; la difesa della piazza abbatteva un apparecchio avversario.

Contro gli aerodromi di Malta forti reparti di velivoli da bombardamento hanno agito in successive ondate, efficacemente protetti da cacciatori che distruggevano in combattimento otto aeroplani britannici.

Vojno poročilo štev. 873 Nepretrgani valovi bombnikov nad Malto

Italijansko uradno vojno poročilo štev. 873 pravi:
Nobenega omenbe vrednega dogodka na bojišču pri El Alameinu.

Nasprotnikov polet na Tobruk ni povzročil škode. Obramba v trdnjavi je sestrelila eno nasprotnikovo letalo.

Nočni oddelki bombnikov so v zaporednih valovih nastopili zoper letališča na Malti, pri čemer so jih uspešno varovali lovci, ki so v boju uničili 8 angleških letal.

Sovjetske sile pri Novorosijsku uničene Nove osvojitve pri Tuapseju — V Stalingradu so nemške oklepne sile zavzele tovarno »Džerdzinski« — Sovjetski napadi na ostalih odsekih zavrjeni

Hitlerjev glavni stan, 17. oktobra. Nemško vrhovno poveljstvo je večeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Boji južno od Novorosijska so priveli ponovno do obkolitve in uničenja sovjetskih sil. V smeri proti Tuapseju so nemške čete v naskoku zavzele nove višinske postojanke, ki so za nadaljevanje napada posebnega pomena.

V Stalingradu je neka oklepna divizija v drznem nočnem napadu prodrla do Volge in zavzela skupno s pehotnimi oddelki po ozorjenih hišnih in pouličnih borbah v severnem delu enega izmed predmestij veliko tovarno traktorjev »Džerdzinski«. Močni letalski oddelki so močno obmetavali zagrizeno se boreče sovjetske čete, medtem ko so lovski oddelki preprečevali sovjetskemu letalstvu vsako delovanje.

Na bojišču ob Donu so madžarske čete onemogočile vse sovjetske poskuse za prekoračenje reke.

Na srednjem in severnem odseku bojišča je letalstvo obstreljevalo sovjetske prometne zveze v zaledju.

Na bojišču pri Murmansku so planinski oddelki zavrjnili več sovjetskih napadov deloma tudi v protinapadu. Nasprotnik, ki je moral pustiti na bojišču mnogo padlih, je bil vržen nazaj na svoje izhodiščne postojanke.

Letališča na Malti so nemške in italijanske letalske sile bombardirale podnevi in ponoči. Sestreljenih je bilo 8 angleških letal, od teh dvojice v bojih z nemškimi bojnimi letali.

Angleško letalstvo je preteklo noč izvedlo vzemirjevalne napade na Potente. Prebivalstvo je imelo izgube. V več krajih so bili povzročeni požari in poškodbe na poslopih. Nočni lovci in protiletalsko topništvo je sestrelilo 22 angleških bombnikov. Poleg tega so bila podnevi pri poskušanih napadih na nemško in francosko obalno ozemlje sestreljena še tri angleška letala.

Berlin, 17. okt. s. V vojaških krogih se je zvedelo, da so v boju okrog ruševin treh velikih orožarn »Džerdzinski« nemške čete začele z odločujočim naskokom v severnem delu mesta. Potem ko so uničili sovjetsko gnezdo odpora, so oddelki nemške pehote, ki so jih podpirale pionirske skupine, oklepni oddelki ter topništvo in letalstvo, v naskoku zavzeli tovarne traktorjev »Džerdzinski« in se pretolkli do obrežja Volge, ki so ga zasedle v dolžini treh kilometrov. S tem nastopom je skoraj polovica tega stalingrajskega mestnega predela, ki so ga pred napadom Sovjeti še branili, prešla v nemške roke. Sovjetske izgube so ogromne. Poplava bomb, ki so jo zmetala nemška letala in hudo obstreljevanje s topniškimi krogli, mi vseh mer, sta pomagala pionirskim in napadalnim oddelkom, ki so se borili v bližini delavnice »Ruske barikade« in »Ruski oktober«. Vrh tega so nemški oddelki zavzeli železnično severno od petrolejske čistilnice, ki jo je letalstvo že docela razdejalo. Boljševiki, ki se še upirajo okrog severozahodnih ruševin, so v obupnem položaju, saj so pod stalnim ognjem nemškega topništva. Nemške napadalne skupine so se po hitrem prodoru takoj usmerile proti

Vse japonske velike blagovnice bodo morale zmanjšati ali docela odpraviti prostore za prodajo na drobno, da bi tako dobili prostora za stanovanja častnikov in za razne ustanove, ki so potrebne zaradi vojne. S tem mislijo pridobiti 137.000 kv. m prostora samo v šestih največjih mestih.

V Sofiji pričakujejo prihod hrvaškega trgovinskega zastopstva, ki se bo z Bolgari pogajalo za novo pogodbo.

Kraljevi odloki o amnestiji in pomilostitvi izdani ob obletnici pohoda na Rim

Rim, 17. oktobra. s. Uradni list prinaša kraljevi odlok o amnestiji in pomilostitvi ob dvajsetletnici pohoda na Rim. Pred odlokom je poročilo Veličanstvu Kralju in Cesarju, ki pravi:

»Sire! Prvo dvajsetletnico fašistovske vladavine obhajamo, ko je narod z neupogljivo voljo do zmage zapleten v trdo osvobodilno vojno. Ta še enkrat priča o junaštvu naših vojakov in o neuničljivih vrlinah poštrevanja in domoljubja pri italijanskem narodu. Slavni dogodki, ki jih domovina preživlja, pomagajo dajati posebno resen in slovesen značaj obletnici 28. oktobra, ki je pred dvajsetimi leti zaznamoval začetek globoke obnove v našem narodnem življenju.

Ob tej zgodovinski obletnici, Sire, bo velikodušno dejanje vašega usmiljenja še bolj ojačilo vero in namene vsega bojujočega se ljudstva, ki po najtrših skušnjah osvaja zmago. Zato vam dajemo v zvišeno odobritev odlok o amnestiji in pomilostitvi. Amnestija briše vsa dejanja, ki se kaznujejo z zaporom ne manj kakor petih let ali z denarnimi in drugačnimi globami. Tudi pri določanju izjem se ukrep ravna po zelo plemenitih vidikih, tako da je treba smatrati, da je uspešnost vaše velikodušne milosti takorekoč neomejena.

Leti nagibi, ki so odločali o tem, pa vsekakor svetujejo, da se iz vsake pomilostitve zaradi objektivnih vidikov izvzamejo zločini zoper narod v vojni, zločini zoper državne osebnosti, zoper dolžila glede prehrane, zoper vojno disciplino ali zločini z zlorabo okoliščin, ki izvirajo iz vojnega stanja, dalje zločini, ki jih kaznujejo vojaške in finančne postave. Ni dopustno opuščanje za tiste, ki se okoriščajo s posebnimi vojnimi okoliščinami in so se kakorkoli bavile z zločinskimi dejstvi-

vanjem, ki bi utegnile škoditi gospodarski odpornosti naroda v orožju, ker so s tem krivi najhujšega zločina, ki ga more kak državljani zagrešiti zoper lastno državo in zoper vojake, ki žrtvujejo na bojiščih svoje življenje za domovino.

Pod subjektivnim vidikom so izvzete od pomilostitve samo osebe, o katerih je bilo ugotovljeno, da so posebno nevarni zločinci.

S pridržkom v teh meiah bo ukrep o amnestiji in pomilostitvi, ki ga prosimo od vas, dobrohotno in globoko učinkoval. Osvoboditev tistih, ki bodo deležni vaše vladarske milosti, bo pomagala sprejeti v plodno delo vseh državljanov in vseh plodnih sil naroda tudi tiste, ki so kršili postavo in in jih danes vrtamo družbi ter rodbini.

Z ozirom na čl. 8 ustave, po zaslišanju ministrskega sveta, na predlog Duceja, predsednika vlade in ministra državnega podtarnika za milost in pravico, v sporazumu z zunanjim ministrom, notranjim ministrom, ministrom za Italijansko Afriko in za finance smo odločili in odlašamo:

1. Podeljena je amnestija za vse prestopke, za katere določa postavo zapor, ki z vsemi dodatnimi kaznimi vred ne presega pet let ali pa določa globo.

2. Razen primerov, obseženih v poprejšnjem členu, so odpuščene zaporne kazni, ki ne presegajo treh let in za prav toliko so zmanjšane že izrečene kazni, ali pa, ki bi se izrekle. Docela so odpuščene globe ter časne prepovedi o opravljanju javnih služb, časne prepovedi o izvajanju obrti ali umetnosti, odvzem takega obrata, prepoved o trgovanju in odvzem službene stopnje.

3. Amnestija in pomilostitev ne veljata za zločinska dejanja zoper državne osebnosti, za dejanja, ki jih omenja zakon z dne 8. julija 1941 in poprejšnje postave, dalje za zločine, za katere veljajo obtežilne okoliščine, ki jih posebej določa postav z dne 16. junija 1940, za zločine iz X. knjige II. poglavje kaz. zak. čl. 578, za izključno vojaške prestopke, za prestop-

ke, ki jih omenja vojaški kazenski zakonik, za prestopke o zakonu glede naborov, za prestopke, ki jih določajo finančne postave.

4. Izvzeti od ugodnosti v čl. 1 in 2 so tisti, ki so ob izdaji tega ukrepa dobili zaporno kazen višjo od leto dni za nekolpozen prestopek. Ne upoštevajo se obsodbe, pri katerih je bila kazen prestana pred dnevom tega odloka in ne za obsodbe, ki so bile odpuščene s poprejšnjimi amnestijami.

5. Izvzeti so od pomilostitve po čl. 2 tisti, ki so se ob dnevu tega odloka skrivali, razen če se v treh mesecih po tem dnevu javijo na zapor. Ta določba pa ne velja, če je kazen v celoti odpušena.

6. Pomilostitev iz čl. 2 ne velja za tiste, ki v petih letih od dneva tega ukrepa zagreše nekolpozen prestopek, za katerega je določena zaporna kazen, večja od šest mesecev.

7. Odpuščene so vseče globe in druge disciplinske sankcije.

8. Na ozemljih, priključenih s kr. odlokom z dne 3. maja 1941-XIX in z dne 18. maja 1941-XIX amnestija in pomilostitev ne veljata: I. za prestopke, ki jih omenjata Duceja razglasa z dne 3. in 24. oktobra 1941-XIX ter 3. maja 1942-XX; II. za prestopke, ki jih omenjata kazenske postave in komisarski ali guvernerski odloki, veljavajoči na omenjenih ozemljih, v kolikor odgovarjajo ti prestopki določilom v čl. 3 pričujočega odloka.

9. Pričujoči odlok se bo izvajal na Egejskih otokih ter z omejitvami tudi za dejanja, ki jih zagreše italijanski državljani v Afriki.

10. Pričujoči odlok začne veljati na dan objave v uradnem listu in velja za dejanja, ki so se zgodila ves poprejšnji čas.

Zaradi pričujočega odloka se bo, kakor je iz podatkov pravosodnega ministrstva razvidno, z amnestijo in pomilostitvijo okoriščilo okoli 42.000 ljudi, od katerih bo 22.000 jetnikov izpuščenih. Razen tega je bilo podeljenih 3975 vladarjevih pomilostitev ter 7031 pogodnih oprostitvev.

Drzni nastopi italijanskega letalstva na bojišču ob Donu

Bojišče ob Donu, 17. oktobra. s. Posebni dopisnik Agencije Stefani poroča: Kljub močnemu udejstvanju italijanskega letalstva nad odsekom, ki ga drže naše čete ob Donu, se v zadnjem času ruska letala skoraj nikdar niso pojavila. Italijanska ogledniška, bombna in lovška letala so lahko čisto nemoteno opravljala svojo nalogo, kajti sovražnikova lovška letala so se le redkokdaj pojavila. V preteklih dneh so tri lov-

ška letala napadla neko italijansko ogledniško letalo, ki je naredilo več fotografskih posnetkov nekoga sovražnikovega zbirališča, toda zaradi velike brzine, ki jo je to ogledniško letalo doseglo v strmoglavem poletu, se mu je posrečilo uiti in prileteti nazaj na italijansko stran. Ko so posadke pri naših topovih opazile to sovražnikovo zasledovanje, so uprizorile gost zaporni ogenj ter s tem prisilile vsa tri ruska letala, da so zasledovanje našega ogledniškega letala opustila. Dokončan je bilo več bombardiranj pomembnih sovražnikovih ciljev. Ceste, skladišča in železniške proge so točno obstreljevala naša hitra dvomotorna letala, ki so z vidnim uspehom zadevala cilje. Lovska letala so izvedla mnogo čistilnih poletov, z nizkih postojank pa jih je sovražnik obstreljeval s strojnimi. Pri nekem prostem lovskem poletu so se naša letala spoprijela s skupino ruskih »Migovov. Čeprav je bil sovražnik v premoči, se je vendar skušal izogniti spopadu z našimi lovci, toda naša letala so ga k temu prisilila. V srditem spopadu sta bili zbiti na tla dve ruski letali.

Nemški tisk o pomembnosti zgodovinskega 28. oktobra

Berlin, 17. okt. s. Za bližnji zgodovinski dan 28. oktobra je nemški tisk očrtal začetke fašističnega gibanja ter prikazal ustvarjalno delo, uresničeno po Duceju v 20 letih njegove vladavine. List »Die neue Europa« je objavil članek dr. Adolfa Dresslerja, v katerem pisec riše tole zgodovinsko podobo: S pohodom na Rim je fašizem zrasel v enega odločujočih činiteljev ne samo v italijanski, marveč celo v evropski politiki. Mussolinijevo gibanje je prav tako kakor narodni socializem izšel iz povojne pravnice zmede ter z ostrim in odločnim bojem proti komunizmu Italijo rešilo prepada, v katerem bi se skoraj pogreznila, ter jo usmerilo do novega vzpona. Fašizem ni prišel do oblasti okoli izdelan modroslovski sestavi: Od vsega početka je bil le slepa in neomajna vera v osebno silo Mussolinijevo, ki je edina ostala trdna v dobi zmešnjav in po moči svoje volje zasledovala svoje cilje. Ravno zaradi tega, ker fašizem ni dogmatičen, se je fašistična država ustvarjala iz potrebe danega trenutka in ker je ustrezala notranjemu obnovitvenemu delu ter krepitvi italijanskega poljoza v svetu. Potem ko je orisal Mussolinijevo notranje delo in njegove uspešne napore na zunanjem političnem polju do ustanovitve cesarstva, je pisec posebej poudarjal zgodovinska dejstva in duhovne osnove, ki so Italijo in Nemčijo pripravile do

tega, da sta sklenili pogodbo zaveznitva dne 22. maja 1939, ki je po pristopu Japonske v trajno zvezo dobila obširnejšo svetovno veljavo. Skupnost idealov in prijateljstva sil Osi, zaključuje članek, je potrdilo v vojni preizkušnji. Mussolinijeva Italija in Hitlerjeva Nemčija se bojujeta ramo ob ramo proti svetovnemu bogataštvu in boljševizmu. Iz tega boja se bo nekoga dne rodil novi red pravice v Evropi.

List »Frankfurter Zeitung« pa podčrta važno dejstvo, da so v fašističnem koledarju od 28. oktobra 1932 naprej označevali letnice z rimskimi številkami ter se tako povežali z izročilom starega Rima, ki se izraža v liktorskem fašizmu in italijanskem cesarstvu. S tem so se povrnili v življenjski okvir rimskega cesarstva. Članek nato popisuje razvoj revolucije od leta 1922 pa do 1938, v katerih je prišlo do ureditve nove fašistične države. Fašizem in narodni socializem sta v osnovnih načelih zelo sorodna, a različna v obliki. Razlika izhaja iz posebnega zgodovinskega razvoja Italije po ustanovitvi kraljevstva: zgodovinska fašizma se torej ne začneja z ustanovitvijo fašizma. List nato priporoča, naj tisti, ki bi želeli imeti temeljitejšo pojmo o fašizmu ter o njegovih začetkih in razvoju, berjo zgodovino fašizma, ki jo je napisal Giorgio Pini in je bila prevedena v nemščino.

Bolgarska izjava o moči in pomenu nove Italije

Sofija, 17. oktobra. s. Vsi tukašnji časopisi z velikim poudarkom objavljajo izjavo, ki jo je dal bolgarski trgovinski minister Zaharijev o svojem zadnjem potovanju po Italiji.

Sprejemi, ki so mi jih bili priredili v Italiji — je dejal minister — so prekosili vsa moja pričakovanja. Kot zastopnik bolgarske vlade in glavnih predstavnikov italijanskega gospodarskega in finančnega življenja. Imel sem priliko razpravljati o vseh vprašanih, ki zadevajo Italijo in Bolgarijo, z ministri in voditelji italijanskega gospodarskega in finančnega življenja, pa tudi z zunanjim ministrom grofom Cianom, s katerim sem imel dolg in pristrčen razgovor. Sprejel me je Duce, s katerim sem se razgovarjal v ozračju tople prisrčnosti. Pri tem razgovoru sem se prepričal o globokih čustvih, ki jih ta veliki sin sedanje dobe goji do delavnega in vrliga bolgarskega naroda.

Sporazumi, ki smo jih podpisali v Rimu, ponovno podčrtavajo, da ima gospodarska evropska vzajemnost, ki temelji na gospodarski

moči raznih držav, najtrdnjejšo podlago. Evropsko gospodarstvo temelji na načelih, da mora zadostiti svojim lastnim potrebam in bo odločilnega pomena v sedanji vojni, ki bo privedla do popoldne gospodarske neodvisnosti.

Bolgarija je v teh trenutkih, ki so največji za Evropo in za ves svet, srečna, da ima možnost zavzeti na polju gospodarske sodelovanja vredno mesto ob strani svojih velikih zaveznikov, sodelovanja za doseg evropske gospodarske moči. Niso samo gnotne koristi in gospodarska skupnost tisto, ki bo prineslo oziroma prijateljstva v italijansko bolgarsko odnose, ki se razvijajo vedno srečneje, temveč so še globlja čustva med italijanskim in bolgarskim narodom, čustva, ki jih je rodila skupna usoda in enaka volja do zmage. Veličastni so moji vtisi o gospodarski in industrijski moči Italije. Videl sem narod, ki sam zaradi globoke ljubezni do domovine stori vse, da bi ustvaril in zgradil novo močno Italijo. Videl sem italijanski narod, pripravljen, da doprinese

Vesti 17. oktobra:

V Berlin je dospela angleška spomenica, ki se bavi z uklepanjem vojnih ujetnikov. Spomenica je bila izročena po švicarski vladi, poročajo s poučenega mesta v Berlinu.

Romunske tekstilne tovarne bodo sedaj izdelovale še 8 različnih vzorcev blaga za obleke iz enotne volne.

Madžarska zbirka starih kovin je dala letos poleti 10 milijonov kilogramov.

Včeraj so po Romuniji slovesno praznovali obletnico zasedbe Odese. Največje slovesnosti so bile v Odosi sami. Romunki tisk prinaša ob tej priliki članke, v katerih poudarja pomen zasedbe tega največjega pristanišča ob Črnem morju.

Od 12. oktobra do včeraj so Nemci na vzhodnem bojišču izgubili 75 letal. Sovjeti pa 1098, te številke najbolj dokazujejo, kakšno premoč imajo Nemci.

Romunska vlada je sklenila pri Železnih vratih narediti veliko električno centralo na Donavi. Oskrbovala bo s tokom vse bližnje srbske, bolgarske in romunske pokrajine. V Železna vrata je že odpotovala komisija nemških, romunskih in bolgarskih tehnikov, da bo proučevala možnosti za uresničenje teh načrtov.

Kanadska vlada je reko Sv. Lovrenca uradno razglasila za nevarno področje, to pa zaradi delovanja osnih podmornic, ki vdirajo celo v to roko.

Brazilska vlada sporoča uradno, da sta bili popljeni še dve brazilski trgovski ladji, s čimer so brazilske izgube v sedanji vojni narastle na 21 ladij.

kakršno koli žrtev na oltar domovine, samo da bi dosegel zmago, ki bo neizpodbitno znamenje nove Evrope. Imam prijetno dolžnost, izraziti še enkrat svojo zahvalo, za najprisrčnejše sprejeme, ki sem jih bil deležen v Italiji ter za stalno pozornost, ki so mi jo izkazovali. Vse to je nov dokaz prijateljskih čustev, ki jih do bolgarskega naroda goje Duce, njegovi sodelavci, vlada in ves italijanski narod.

Dr. Marko Natlačen na zadnji poti

Nepregledne množice slovenskega ljudstva so se zbrale v skromnem slovenskem Panteonu in izročile svojega vodnika, njegovi ljubljani domači zemlji, kjer bo čakal vstajenja

Ljubljana, 17. oktobra.

Pretrsljivo so doneli zvoki zvonov iz ljubljanskih cerkva preko mesta in ljubljanske polja in preko vse naše zemlje in peli poslednjo svojo pesem, ko so se včeraj popoldne nepregledne množice slovenskega ljudstva zbrinile po ulicah in cestah proti skromnemu slovenskemu Panteonu, da izročijo svojega vodnika in vodnika v grob, ki mu ga daje naša domača zemlja. Ko da bi nebo žalovalo z ljudstvom, ki je izgubilo vodnika, je bilo posuto z rahlimi belimi meglicami, skozi katere je sonce pošiljalo svoje žarke, da so sončni prameni odsevali tam od belih planin in splelali venec pokojni mučeniški žrtvi vso pot od stolnice do Sv. Križa. Ze predvčeršnjim in včeraj dopoldne do treh popoldne so prihajali pred krslo dr. Marka Natlačen tisoči, da se poklonijo žrtvi in molijo za pokoj njene duše, a k zadnjemu slovesu so se na Zale zgirnile velike množice, da izkažejo poslednjo čast in da dajo dobrotniku našega ljudstva še zadnje slovo. Ze uro pred pogrebnimi slovesnostmi so se vrstile množice proti Sv. Križu in se zlivale proti svetemu kraju, kjer čaka vstajenje že toliko naših velikih mož in voditeljev. Reka pogrebov, ki so tihi hiteji proti pokopališču, je bila ko en močan spreved. Ze posamezne skupine, ki so se pojavile na obzoru, so tvorile mogočen spreved. Pred pokopališčem se je zbrala desetstoseglava množica in velik prostor pred Zalamej je bil vse premajhen, da bi se lahko tu zbralo vse ljudstvo, ki je hotelo še zadnjič počastiti žrtve. Toliko ljudi, a na tem velikem prostoru je vladala slovesna tišina in molče so se množice vseh stopenj in poklicev ravnale po navodilih razglaševalca, kam se naj vrstijo posamezne skupine. Dva mogočna pasova akademskega starešinstva in akademski mladine sta se zvrstila v notranjosti, vmes pa so bili predstniki za pokojnikove slovese, zastopniki oblasti in duhovščino, dočim je morala ostati vsa množica zunaj, kjer se je zvrstila v spreved in špalirje.

Pogrebne slovesnosti

Ob 4 popoldne so se pripeljali k pogrebnim slovesnostim zastopnik odsotnega Visokega komisarja eksa. Emilia Graziolija podprefekt David, general poveljnik armadnega zbora eksa. M. Roberti, Zvezni tajnik Orlando Orlandini, kvestor Ravelli, šef kabineta Vis. kom. podprefekt dr. Bista in drugi funkcionarji drž. uprave med njimi ljubljanski župan general Leon Rupnik in podžupan Tranchida. Ko so se dostojanstveniki poklonili pred krslo, je škof g. dr. Gregorij Rožman ob veliki asistenci duhovščine s kanonikom Gogalo in Koretjem prišel s pogrebnimi molitvami. Nato je spregovoril predsednik Katoliškega starešinstva ravnatelj B. Remec in med drugim povedal naslednje spominke besede v počastitev spomina najodličnejšega člana te katoliške organizacije:

Predsednik Akad. katol. starešinstva o pokojnem vzorniku

Razžalosten objavim Tvojo usodo in Ti sporočam zadnji pozdrav našega Slovenskega katoliškega dijaštva ter Slovenskega katoliškega akademskega starešinstva, ki si mu tako zvesto pripadal vso svojo moško dobo.

Ko Te je leta 1886 revna kmečka mati rodila v ponižni hišici, so tedaj pristopile k Tvoji zibelki tri rojenice: prva Ti je podarila bistrost in vredino duha ter trdnost značaja; druga Ti je podarila velike časti v službi naroda; tretja pa Ti je prerokovala smrt od zločinske morilčeve roke.

V letih, ko si žrpal na univerzi na Dunaju znanost in modrost, si se že pričel udejstvovati v ožjem krogu slov. kat. društva »Danica« ter si kmalu postal predsednik »Slov. dijaške zveze in urednik akademskega glasila »Zora«. Sklenil si takrat tudi prijateljstva z akademiki vseh narodnosti, seveda največ in najbolj trajna s svojimi slovanskimi brati. Vodila pa sta Te dva moža: škof Anton Mahnič in Janez Ev. Krek.

Po končanih študijah si se naselil v Ljubljani kot odvetnik in kmalu začel nastopati v javnosti. Takoj pa si že moral okušati grenko usodo javnega delavca, ki je izpostavljen vsaki, največkrat zlobni kritiki in ogabnim klevetam. Pa narod Te je spoznal in Te postavil l. 1926 na čelo domače slovenske oblasti, ki si jo vodil le s kratko izjemo skoraj do svoje smrti.

Kaj je videl narod v Tobi, da Te je izbral na svoj vrh. Bile so Tvoje umske sposobnosti in poteza Tvojega značaja. Malo kraška skala si se držal

svojih načel, katerim so bile podlaga božje postavbe in katoliška moralna. Zvest si bil prijateljem, nasproti svojim političnim nasprotnikom pa obziren in lojalen, odkrit in brez zaupnosti, brez zavisti; navdušen za vse dobro in lepo, prevzel le ene same misli: da moraš služiti in da služiš le narodu kot celoti, ne pa posameznikom. Zato se je Tvoje delo poznalo na vseh poljih narodnega življenja. Misliš si ob vsakem proračunu na potrebe umetnosti in znanosti, javne dobrotelosti in združevanja, ne mogli bi naštetih vseh velikih gospodarskih naprav v naši domovini, ki so nastala po Tvoji iniciativi.

Zakaj si torej moral pasti? Od mladih nog do konca svoje življenjske poti si bil kristalno čist kraški značaj, priporočajoč sebe in svoje delo le Bogu. Zato nisi mogel biti materialist in si materializem z vsemi močmi, ki si jih imel kot oblastnik, pobijal. Ko se je pa živalski in zločinski materializem razpasel in zajel celo množice naroda, si moral umreti.

Edini Ti si med nami dosegel najvišje stopnje, bil si postavljen kot luč na gori, da sveti na široko — in Tvoja topla svetloba je bila blagodejna za ves narod. Zato nam je Tvoja smrt človeško neumljiva, neumljiva vsakemu Slovincu, ki je še tega imena vreden. Toda moral si pasti po umljivosti Vsevišjega, kajli — le z največjimi žrtvami se lahko zmaguje največja hudobija.

Naše akademsko starešinstvo je dalo s Tvojo smrtjo najboljšega izmed svojih vrst in najvidnejšega v narodu: zato vemo, da bo tudi plačilo za Tvojo žrtve za narod veliko.

Bog, ki ve, zakaj je Tvojo žrtve v svoji Preudarnosti izbral, naj Ti poplača z nebeskim kraljestvom. Tebi pa se sedaj ob Tvoji poti v grob zahvaljamo za vso očetovsko ljubezen svoji družini, tovariški zvestobo prijateljem in delu za narod. Tvoji zemski ostanki pa naj počivajo v miru v domači slovenski zemlji in pričakajo lepše dni.

»Človek, glej dognanje svoje«

to žalostinko so nato zapeli pevci glasbenega društva »Ljubljana«. Svečana žalostinka je mogočno donela pod nebo in bila ena sama molitev vseh pokojnikovih častilcev in številnih pevcev, ki so zapeli svojemu častnemu članu spev ljubezni in hvalečnosti na njegovi poslednji poti. Prestreljiv je bil ta glas, veličasten, tako se je izlil, da smo vsi čutili, da nas vse skupaj družijo žalovanje za umrlim mučnikom.

Potem so zadoneli žalobni glasovi preudovitega obrednega petja, ki sega ob takih prilikah prav do srea: Usmil' se nas, o Gospod, v svoji milosrčnosti... ki so ga peli bogoslovci in duhovščina pod vodstvom regens chorj prof. Snoja.

Veličasten spreved

In prišel je čas, ko so akademiki dvignili krslo in se je pričel spreved. To ni bila pogrebna pot, to je bil zmagovalni pohod mučenika, ki je premagal svet in šel k Bogu, da bo prošil za svoje ljudstvo, prošil za spoznanje lastilcev življenja in za srečo svojega naroda. Tisoč so se vrstili in iz sre vseh se je dvigala skupna in ista molitev — k Bogu za pokoj rajnega.

Na čelu mogočnega spreveda, ki je šel skozi velike špalirje množice ljudstva, je bil križ, za njim mladina ljubljanskih srednjih šol, akademike in akademiki, bogoslovci, srednješolci z venci in šopki, duhovščina, krsta, sorodstvo in zastopniki oblasti, Katoliško akademsko starešinstvo, številne posamezne skupine raznih državnih, samoupravnih in združnih ter drugih kulturnih, gospodarskih in socialnih ustanov s svojimi predpostavljenimi, mestni reševalci in gasilci v uniformah, mestno uslužbenstvo, ostalo moštvo ter ogromna množica raznih karitativnih, cerkvenih in drugih organizacij, katerim je bil pokojni tako naklonjen.

Številni odličniki

Za sorodniki in predstavniki oblasti so stopali številni zastopniki raznih ustanov: rektor ljubljanskega vsučilišča dr. Milko Kos z dekani in prodekan, predsednik Katoliške akcije in predsednik KTD dr. Odar Alojzij, predsednik Akademije znanosti v Ljubljani prof. Milan Vidmar, bivši ban dr. Dinko Puc, bivša podbana dr. Pirkmajer in Majcen, zastopnika Vrhovnega sodišča dr. Bizjak in dr. Lajovic, predsednik apelacijskega sodišča dr. Golia, prorektor dr. Slavič, dekan teološke fakultete in predsednik Prosvetne zveze dr. Lukman, predsednik Narodne Galerije dr. Vindšer, provincialni predstojniki raznih ljubljanskih re-

dov, ravnatelj srednjih in sorodnih šol, generalni ravnatelj KTD Košiček Jože, ravnatelj ljubljanske opere dr. Ukmar in ravnatelj-dramena Golia, glavni uredniki »Jutrnc Virant«, »Slovenca« Jurčec in »Slovenskega doma« Javornik ter zastopnika Novinarskega združenja urednika Cenčič in Kesler, ravnatelj Narodnega Muzeja dr. Mal, izvršilec dolžnosti ravnatelja Etnografskega muzeja dr. Ložar, zastopniki pravoslavne občine z Jurkovičem na čelu, dr. Mersol, predsednik Zdravniške zbornice, ravnatelj Zdravne zveze dr. Basaj, ravnatelj Mohorjeve družbe dr. Kotnik Franc, predsednik Prevoja inž. Muri, ravnatelj Gospodarske zveze Radanovič, zastopstvo umetnikov z akad. slik. Santoni in Subić na čelu, dr. Dragotin Lončar, predsednik Slov. Matice, predsednik okrožnega sodišča Hudnik, dr. Zalokar, primarij ženske bolnišnice, predsednik Pokrajinske zveze delodajalcev in predsednik Društva bančnih zavodov dr. Slokar, predsednik Pokojninskega zavoda dr. Milavec, ravnatelj Ljudske tiskarne Kramarič z uslužbenstvom bivši senator Alojzij Mihelčič, Marko Kranjc, dr. Bevc in Blaško Vinko, magistratni predstavniki z uslužbenci, številna druga zastopstva raznih karitativnih in socialnih ustanov, tako Vincencijeve konferenice, župan Sever z Ježice, župan Pavec iz St. Vida pri Stični, zastopniki iz Novoga mesta z dr. M. Benedičičem na čelu ter številni drugi zastopniki in zastopnice raznih ustanov. Častno so spremlje na zadnji poti pokojnika tudi čč. sestre.

Ves narod je prišel po svojih zastopnikih k neutuljivemu slovesu od svojega vodnika in dobrotnika. Med sprevedom, ki je trajal uro, so vsi molili rožni venec, tako da je bila včerajšnja pogrebna žalna slovesnost tudi neka prošnja procesija k Bogu, ki nam je edini in vsem pravičen sodnik. Moške vrste so bile še pred pokopališčem, ko so se že začeli pogrebni obredi, toliko ljudi je bilo.

»Spočij se, utrujena duša, v Bogu, ki je izvir življenja!«

Krsto so položili v zemljo, v kateri se bo odpočilo truplo mučenika dr. Marka Natlačen. »Vzemi, zemlja, kar je tvojega. Spočij se, utrujena duša, v Bogu, ki je izvir življenja, v Bogu, h kateremu se vračša.«

Te pastirjeve besede je govorilo ob krsti vse ljudstvo, ko so padale na krsto blagoslovljene kapljice, prst naše zemlje. In tej upo- zornosti, ki je ob grobu prevzela množico, je spregovoril vladika dr. Gregorij Rožman:

»Združite se vsi, ki verujete v Boga ter sebi in potomcem želite življenje!«

(Besede dr. Rožmana ob grobu Slovincem.)
Gospod Bog, verujemo, da si pravičen Sodnik, ki dobro plačuješ in hudo kaznuješ. Iz te vere nam ob grobu dr. Marka Natlačen v žalost sveti tolažba trdnega upanja, da je njegova duša pri Tebi in v Tebi našla svoje preveliko plačilo. Ti Gospod, preiskuješ srea, Ti poznaš vse tajne, Tebe viden ne vara, mi moremo soditi le po tem, kar s čuti zaznamo — pa vendar si upamo vsi, ki smo pokojnega po delu, besedah in zgledu poznali, reči, da je poznal dvojno ljubezen in dvojno dolžnost — kar je po Tvoji sveti volji prav — do svoje družine in svojega naroda: ljubezen nesebično in požrtovalno.

Tudi nasprotnik, ki ostro opazuje in strogo sodi, mu ne more očitati, da bi bil pri delu za svoj narod iskal lastno korist, da bi ga nagibala sebičnost, ga vodil ozir na materialne dobrine za sebe in za svoje. Redko čist in značajan je bil v tem oziru vse dni svojega življenja.

Zrtev za svoj narod se ni strašil. Bil je pripravljen tudi na poslednjo in največjo žrtve: dati svoje življenje za boljše in srečnejšo bodočnost svojega naroda, tistega naroda, za katerega je radodarno trošil duševno in telesne moči svoje mladosti in zrele moške dobe. Na to največjo žrtve je bil pripravljen vsak dan, gotovo tudi tisti trenutek, ko je moral žrtvovati svoje krepko in zdravo življenje.

Vse to je delal iz globoke vere, v kateri je spoznal, da mora vršiti voljo božjo s tem, da vse svoje zmožnosti uporablja do konca v pokliem in službi, katero mu je božja previdnost naložila.

Tako nesebično delo, to junaško žrtve mora pravični Bog povrniti — saj je svojo besedo zastavil, da bo vsakega, ki ga bo priznal pred ljudmi, tudi on priznal pred Očetom, ki je v nebesih (Mt 10, 32).

Dr. Marko Natlačen, hvala Ti za to delo in za Tvoj svetel zgled.

Kaj bi nam zdaj, ko se poslavljamo od Tvojih zemskih ostankov, povedal in naročil Ti, ki z božje bližine pregleduje preteklost in bodočnost ljudstva, za katero si do konca storil vse, kar si mogel?

To bi bilo zdaj Tvoje sporočilo:
1. Narod, zavrni, odkloni od sebe brezboštvo, to največje nevarnost, ki te tira v časno in večno pogubo. Nobene sodelovanja, nobene zveze z brezboštvo in tistimi, ki jim je brezboštvo vodilni nazor. Trdno stoj v veri v Boga, zidaj prihodnost svojo na božje zapovedi, ki so edini trdni temelji zdravega razvoja vsakemu narodu, velikemu in malemu.

2. Ostanj živ — narod moj — ne ubijaj samega sebe in ne izzivaj ukrepov, ki te morajo zadeti v tvoji življenjski sili. Združite se vsi, ki verujete v Boga ter sebi in potomcem želite življenje, lepše in boljše kakor ga ponuja brezbožni komunizem — združite se in preprečite, da tisti, ki so z vami sicer iste krvi, a s tujo blodno miselnostjo zaslepljeni, ne bodo mogli več pokončati najboljših in najpremenitejših bratov in sestra, ki bi bili najbolj sposobni graditi pravičnejšo bodočnost.

Takšno bi bilo Tvoje sporočilo. Razumemo ga in sprejmemo.

Vemo, da v nebeskih dvorih svojih, ki si jih ljubil v zemskem življenju in jih zdaj še bolj vroče ljubiš, ne boš pozabil — svoje družine in svojega naroda. Prosil boš zanje.

Sprosi torej vsenu narodu pravo spoznanje, močno vero v Boga in požrtovalnost v delu za pravo rešitev.

Ti pa, počivaj v Bogu, uživaj njegov mir in njegovo ljubezen. Na svidenje pri Očetu, ki je v nebesih.

Zadnja pesem pravičniku

Pevci glasbenega društva »Ljubljana« so po škofovem govoru zapeli pod vodstvom opernega zborovodja Simonitija ganljivo žalostinko »Blagor mu, ki se spočije...«. Zadnja pesem je bila izpeta, potem pa so padale do poznega večera na pokojnikovo krsto grude prsti. Tu si videl pokojnikove prijatelje, ki so bili v solzah, ugledne gospode, preprostega delavca in nameščena, uradnika in študenta. Z vseh obrazov si lahko bral žalost, ko so zapuščali zadnje naše skupno domovanje. Kako je bil dr. M. Natlačen ljub mnogim, od katerih tega nikoli ne bi mislil, naj navedemo le to: na pogreb je prišel tudi znani Cika Savo. Kdo ga v Ljubljani ne pozna? H grobu je prinesel veliko svečo in goreče molil na grobu pokojne žrtve, oči pa so mu zalivale solze. Tako je pokojni dobrotnik imel, tudi skrite prijatelje!

»Razumeli smo in sprejeli tvoje sporočilo!«

V posvečeni zemlji leži sedaj truplo našega velikega mučenika, borca našega, našega zmagovalca, v isti zemlji ko naša vodnika: Ječlič in Korošec. »Razumeli smo in sprejeli Tvoje sporočilo« in sredi bojev bomo prihajali k vam po navdih in svet. Pot nam je jasna. Sli bomo po ciljih, ki ste nam jih pokazali in se borili proti vsem sovražnikom, zaradi katerih si padel! Vi pa prosite Boga za nas in naš narod!

Končan Franc in Končan Marija iz Butanjeve, ustreljena od komunistov sredi dela na polju

S. S. van Dyne: ZAGONETNA SMRT

KRIMINALNI ROMAN

Heath, ki je med tem prišel spet k zavesti, je tudi že skočil k n... Slišalo se je, kako so se sprožili ročni okovi in ujetnik se je z vso težo vrgel na stol, ter v bolečinah zviljal ramena. »Nič hudega,« mu je dejal Vance. »Samo krite si je malo nategnil. V nekaj dneh bo spet vse dobro.« Heath je brez besede stopil k Vanceju in mu stinil roko. Zaradi tega svojega dejanja, s katerim se je narednik opravičil in istočasno izrazil tudi svoje obudovanje nad Vancejem, se mi je res kar prikupil. Ko je Heath z jelnikom odšel iz so-be, smo Phelps položili na naslonjač. Markham je prijel Vanceja pod roko in dejal: »Pojdiva, ne morem več.«

XXV. POGLAVLJE

Zadnja pojasnila.

Isti večer smo po topli kopeli in večerji sedeli Markham, Vance in jaz v sobi za kadišce v Stuyvesantu. Markham je bil ves resen in truden, Vance pa miren in dobre volje. Kadilil smo, ne da bi kaj govorili, dobre pol ure. Nato pa je Vance nekam ošabno pripomnil: »Res, samim trmoglavcem in ljudem brez vsake domišljije, kakor je na pri-

64
dobrega. Tokrat se gotovo nisi motil.« Po kratkem molku je nadaljeval: »Povej mi še malo, zakaj si bil že od vsega začetka prepričan, da je pravi krivec zločina nad Alvinom major.« Vance se je udobno naslonil in začel:

»Premišl malo značilnosti tega zločina. Preden je bil strel oddan sta Benson in morilec morala govoriti in o nečem skupaj razpravljati. Alvin Benson je sedel, zločinec pa stal. Potem je Alvin začel brati, ker se mu je zdela, da je že vse povedal, kar je nameraval. S tem da je začel brati, je hotem očitno pokazati majorju, da je stvar zanj opravnjena. Kadar kdo govori s kom, ne bere, razen seveda, če mu hoče namenoma kakšno stvar iz knjige prebrati. Ko je morilec videl, da vsako razpravljanje z Alvinom nima nobenega pomena več, in ker je na to razpravo prišel pripravljen poseči tudi po krajnem sredstvu, je potegnil iz žepa samokres, pomeril in nastavlil prst na petelina ter sprožil. Potem je ugasnil luč in odšel iz sobe. To so dejstva in o njih bi bilo vsako razpravljanje odveč.«

Potegnil je nekaj dimov in nadaljeval: »Pa si jih oglejmo nekoliko podrobneje... Kakor sem ti takoj omenil, zločinec ni pomeril na tisti del telesa, kjer je verjetnost zadetka največja, pač pa si je vzel na muho neznamen cilj, mesto, kjer bi krogla povzročila takojšnjo smrt. Izbral si je najmanjšo tarčo in zato jo je bilo tudi zelo težko zadeti. S tem je zločinec precej tvegal. A ta tarča, ki si jo je izbral, je bila takšna, ki mu je

dajala najboljšo poročstvo za gotov in takojšen uspeh. Njegova tehnika, če se tako izrazim, je bila neustrašena, odločna. Samo človek, ki ima jednake živce in ki tudi v igri dosti tvega, je zmožen tako drznega dejanja. Vprav zaradi tega je bilo treba brez nadaljnega opustiti misel, da bi bil umoril zagrešil kak razburljiv, nemiren ali boječ človek. Dejanje se zdi čisto enostavno in je bilo strogono tako, da bi ga lahko čimprej opazili. Nobene sledi pa ni bilo za zločincem. Vse to dokazuje, da je moral biti morilec hladnokrvnen, oprezen in neustrašen. Ko je bilo ugotovljeno, kakšnega značaja je to dejanje, ni preostalo nič drugega več, kot samo še poiskati osebo, ki bi imela morda kakšno korist od tega umora, osebo, katere razum in narava bi bila takšna, da se ne bi upirala izvesti vprav na tak način takšno ali podobno dejanje, in sicer na dan, ki si ga je tisti človek v ta namen izbral. Slučajno sem poznal majorja že dolgo in vprav zato ni čudno, če mi je takoj, čim smo naslednje jutro po umoru premotrili položaj, prišlo na misel, da je Alvin Benson najbrž umoril on. Zločin sam je bil res do vseh podrobnosti in v vsakem oziru sijajno ogledalo majorjevega značaja in miselnosti. Pa tudi če ga ne bi bil poznal osebno, bi bil lahko isto ugotovil spričo tega, da je bilo osumljenih gotovo število ljudi. Ali mar nisem jasno in čisto pravilno sodil o morilčevi osebnosti?«

»Toda, lahko bi bila zločin zagrešila tudi kak druga oseba takšne narave,« je ugovarjal Markham. Po svoji naravi nista na svetu niti dva človeka popolnoma enaka. Čeprav se včasih zdi, da sta,« je odvrnil Vance. »Treba pa je vendar upoštevati zakon verjetnosti. Tudi če postavimo, da bi bila v New Yorku dva človeka skoro čisto enaka po svoji osebnosti in svojih nagonih, vendar ne bi bilo verjetno, da bi ona imela kak vzrok ubiti Bena, se ti ne zdi? Moram pa reči, da sem se tedaj, ko je stopil na pozornico Pfyfe in sem zvedel, da je strasten igralec in lovec, tudi z njim mnogo bavil ter ga imel na sumu, čeprav se mi je vsa stvar zdela neverjetna. Nisem ga osebno poznal in zato sem se obrnil na polkovnika Ostranderja, da bi mi dal o njem kakšne podatke. In vprav ti podatki so bili tisto, zaradi česar sem sum v Pfyfeju opustil.«

»In vendar je bil tudi on človek močnih živcev, odličnen igralec in bi bila tudi zanj Bensonova smrt v marsikaknem oziru koristna.«

Sestanek zdravstvenega sveta

Ljubljana, 17. oktobra.

Včeraj dopoldne se je prvič sestel v vladni palači pokrajinski zdravstveni svet pod predsedstvom podprefekta comm. dr. Petra Davida.

Navzoči so bili vsi člani sveta.

Podprefekt je zbranim sporočil pozdrav Eksc. Visokega komisarja ter je predočil pomembne naloge, ki so zaupane svetu. Zatem je razpravljal svet o številnih zadevah, ki so bile na dnevnem redu.

Poročali so v okvirju razprave pokrajinski zdravnik dr. Carmelo Belistreri, inspektor za pravosodje, potem direktor za vojaško zdravstvo pri poveljstvu Armadnega zbora, direktor Higijenskega zavoda, direktor pri zavodu za zdravljenje raka, direktor univerzitetne zdravstvene klinike, predstavnik Sindikata zdravnikov dr. Gerlovič, dr. Derč ter zastopnik Sindikata lekarnarjev dr. Piccoli.

Sestanek se je začel ob 10. ter je bil zaključen ob 12.45.

Najvišje cene na ljubljanskem živilskem trgu.

Po dogovoru z zastopnicami in zastopniki konzumentov, pridelovalcev in prodajalcev je mestni tržni urad Visokemu komisariatu spredložil najvišje cene za tržno blago v Ljubljani ter jih je ta odobril.

Z odlokom VIII-2 št. 4191-23 Vis. komisariata za Ljubljansko pokrajino veljajo za Ljubljano določene najvišje cene od ponedeljka 19. oktobra 1942-XX zjutraj dalje do objave novega cenika.

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati v ceniku navedeno blago in ga plačevati, so naslednje:

Zelnate glave nad 10 kg 1 liro; zelnate glave pod 10 kg 1.50 liro; rdeče zelje 2 liri; kisló zelje 4 liri; ohrovt 2 liri; repa na drobno 1 liro; repa na debelo 0.75 liro; kislá repa 2.50 liro; glavna solata 3.70 liro; endivija 3 liri; radič 3 liri; mehka špináča 4 liri; trda špináča 3 L; karfiola brez listov 5 liri; rdeča pesa 3 liri; rdeči korenček brez zelenja 3 liri; rumeno korenje 1 liro; peteršilj 4 liri; zelena 4 liri; šopek zelenjave za juho 0.25 liro; rumena koleraba 1.50 liro; kolerabice 3 liri; črna redkev 1.50 L; čebula 2 liri; šalota 4 liri; česen 7 liri; zelena paprika 5.30 liro; osnaženi hren 4 liri; motovilec 6 liri; jabolka prve vrste — namizna, izbrana 4.25 liro; druge vrste 3.60 liro; tretje vrste 3 liri; hruške prve vrste 4.45 liro; druge vrste 3.85 liro; kilogram suhega lipovega cvetja 18 liri; žlahne gobe 12 liri kilogram; sivke za vlaganje 10 liri; vse druge užitne gobe 6 liri; kostani 3 liri; jajca 2 liri komad.

Kjer ni posebej naveden liter, veljajo cene za kilogram. Opozarjamo pa, da vse te cene veljajo samo za blago pridelano v Ljubljanski pokrajini, ker je za iz drugih pokrajin uvoženo blago v veljavi cenik za zelenjavo in sadje št. 21 na svetlozelenem papirju. Posebno pa opozarjamo prodajalce in prodajalce, da mora biti po teh cenah naprodaj vse blago zdravo, otrebljeno in v takem stanju, kakor je opisano v ceniku. Vsa povrtnina mora biti osnažena in oprana, vendar pa ne več mokra, pač pa sveža.

Vse te najvišje dopustne cene in tudi vse nižje cene morajo biti vidno označene pri vsem v ceniku navedenem blagu, ne samo na Vodnikovem in Pogačarijevem, temveč tudi na živilskih trgih v Mostah, na Viču, na sv. Jakoba trgu in v Šiški, enako pa sploh pri vseh prodajalcih in prodajalcih po vsaj mestni občini Ljubljanski.

S Hrvaškega

Kot najnovejša knjižna izdaja hrvatske knjižne založbe »Večite« je izšel te dni v Zagrebu zanimiv prevod iz italijanske pod naslovom »Govorim z Brunom«, ki jo je, kakor znano, napisal sam Duce.

Na glavni muslimanski verski praznik je izšel v Zagrebu v veliki nakladi koledar za prihodnje leto in je namenjen izključno muslimanskim Hrvatim.

Poglavnik Hrvatske je ob priliki muslimanskega praznika čestital Hrvatom muslimanske Vere.

Kot vedno proti koncu leta, tako so že tudi letos začeli razni odseki zagrebške občine sestavljati svoje predloge za novo proračunsko leto mestne občine. Novi proračun bo sestavljen tako, da bodo vsi odseki čim bolj zadovoljni, seveda v mejah razpoložljivih sredstev.

Zagrebška mestna elektrarna je znova opozorila meščane in ostale potrošnike električnega toka, naj z njim čim bolj varčujejo, ker primanjkuje premoaga, ali je sicer dovolj tega zelo otežkočen. Posebna komisija bo odsljed pregledovala porabo toka in kjer bo ugotovila, da je potrošnja prešla običajno mero, bo tok takoj izključila.

Pred dnevi je imela zagrebška Filharmonija v veliki dvorani hrvatskega narodnega gledališča glavno letno skuščino. Na skuščini so razpravljali o vseh aktualnih vprašanih, ki se tičejo te velike glasbene ustanove. Za novega predsednika je bil z veliko večino izvoljen Boris Papandopulo.

Šport

Razpored tekem jesenskega turnirja

Točen razpored tekem je zdaj izdala Nogometna zveza in CONI. Datumi in nasprotniki so naslednji:

Skupina A:
18. X. 1942: 1. OND Tobačna tovarna : Zabjak, 2. Vič : Mladika.
25. X. 1942: 1. OND Tobačna tovarna : Mladika, 2. Zabjak : Vič.
1. XI. 1942: 1. OND Tobačna tovarna : Vič, 2. Mladika : Zabjak.

Skupina B:
18. X. 1942:
I. GRUPA: 1. Vič : Zabjak, 2. OND Tobačna tovarna : Mars.
II. GRUPA: 1. Ljubljana : Korotan, 2. Mladika je prosta.

25. X. 1942:
I. GRUPA: 1. OND Tobačna tovarna : Zabjak, 2. Mars : Vič.
II. GRUPA: 1. Mladika : Ljubljana, 2. Korotan je prost.

1. XI. 1942:
I. GRUPA: 1. OND Tobačna tovarna : Vič, 2. Mars : Zabjak.
II. GRUPA: 1. Mladika : Korotan, 2. Ljubljana je prosta.

8. XI. 1942:
I. Finalna tekma dveh prvoplasiranih, 2. finalna tekma dveh drugoplasiranih.
Začetek poedinih tekem bo objavljen v dnevnem časopisuju.

Jutri bomo gledali tekme

Jutri bomo lahko na igrišču Ljubljane gledali nogometne tekme, pri katerih bodo nastopili mlajši igralci, pa tudi starejši že znani domači nogometaši. Dve tekmi bosta že dopoldne, tri pa popoldne.

Sporod tekem je naslednji:
10.50: OND Tobačna tovarna : Zabjak, 11.50: Vič : Mladika, 13.50: Vič : Zabjak, 14.50: OND Tobačna tovarna : Mars, 16.10: Ljubljana : Korotan.

Sk Mladika ostane jutrišnje nedelje prosta. Vstopnina k dopoldanskim tekmam znaša 1 liro, k popoldanskim pa 2 liri.

Ker bodo klubi nastopili po dolgem času, bodo tekme gotovo zanimive in bodo prijatelji žoge lahko spet enkrat prišli na svoj račun.

Znana danska svetovna rekorderka v plavanju Ragnild Hveger je v privatnem življenju prodajalka v neki veliki kopenhagenski športni hiši.

Jutri bodo Zagrebčani odigrali medmestno tekmo Monakovo : Zagreb. V vrstah Monakovčanov bodo gostje morali pogrešati znana nemška državna reprezentativca Willimowskega in pa Krügergerja, ki sta oba določena za meddržavno tekmo Svica : Nemčija. Zagrebška enajsttorica bo sestavljena iz igralcev Gradjanskega in novega državnega prvaka Konkordije.

Opozarjamo na orgelski koncert, ki bo v ponedeljek, 19. t. m. zvečer ob pol 7 v ljubljanski stolnici. Izvajal ga bo sloviti italijanski orgelski mojster prof. Ulisse Matthay, ki je že lani koncertiral na istih orglah v Ljubljani. Takrat je napisal glasbeni kritik prof. Matija Tome, da smo imeli priliko slišati orgelski koncert, kaj je bil prvovrsten, tako po sestavi sporeda kakor tudi po umetniški izvedbi. Za svoj ponedeljski koncert si je mojster izbral popolnoma nov spored, ki prinaša dela iz klasične in tudi sodobne glasbene literature. Natančni spored bomo priobčili jutri. Predprodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

Ostani živ — narod moj — ne ubijaj samega sebe in ne izzivaj ukrepov, ki te morejo zadeti v tvoji življenjski sili. Združite se vsi, ki verujete v Boga ter sebi in potomcem želite življenje, lepše in boljše kakor ga ponuja brezbožni komunizem, združite se in prepričite, da tisti, ki so z vami sicer iste krvi, a s tujo blodno miselnostjo zaslepljeni, ne bodo mogli več pokončavati najboljših in najplemenitejših brate in sestre, ki bi bili najbolj sposobni graditi pravičnejšo bodočnost. (Besede škofa dr. G. Rožmana ob grobu dr. Marka Natlačena.)

† Anton Repovž

Metlika, 15. oktobra.

Poleg gnusnih partizanskih zločinov, ki so se v naši okolici zgodili zadnje mesece, je naše ljudstvo z grozo napolnil drug zverinski umor, ki se je dne 15. septembra izvršil nad globoko vernim in od vseh spoštovanim posestnikom Antonom Repovžem z Božakovega. † Anton Repovž je imel na Vivodini svoj vinograd. Kakor večkrat poprej, je šel tudi v torek, 15. septembra, v svoj vinograd, da pregleda, kako grozdje zori in da pripravi to in ono za bližajočo se trgatve. Tam pa so ga v teku popoldneva napadli dosele še neznaní zločinci in ga na zverinski način z noži zaklali. Zadalí so mu nad deset ran, od katerih je bilo več smrtnih. Nato so njegovo truplo vrgli v bližnji vodnjak. Tam ga je naslednji dan našla neka ženska, ki je prišla po vodo, in sporočila nič hudega slutečim domačim, ki so bili itak navajeni, da je oče ostajal čez noč v vinogradu. Domačini se je potem posrečilo, da so truplo, ki je bilo že na tamkajšnjem pokopališču pokopano, prepeljali na dom, od koder je bil nato 18. septembra ob udeležbi vsega Božakovega pogreb k Trem Farom.

† Anton Repovž je bil vzgled vernega slovenskega moža in očeta. Ni ga bilo dneva, da ne bi po tri, štirikrat opominjal svoje družine, naj z delom združuje tudi zbratstvo molitve. Sam jim je v tem svetlu s svojim zgledom. Vsako nedeljo je on, dasi eno uro oddaljen od farne cerkve že čakal pred še zaprtimi cerkvenimi vrati. Pri podružni cerkvi na Božakovem je bil nad 30 let cerkovnik. Ko je tako pozimi kot poleti v zgodnjem jutru odzvonil dan, je vedno stopil tudi v cerkev in tam odmolil svoj prvi rožni venec. Rožni venec je bil njegov vedni spremljevalec. Odmolil ga je ne samo vsak večer s svojo družino, marveč tudi sam večkrat čez dan. S posebno ljubeznijo pa je molil rožni venec Zalostne Matere božje, ki jo je nadvse goreče častil. Ravno s to svojo posebno pobožnostjo se je v življenju večkrat rešil iz težkega položaja. Zlasti pa je njej pripisoval svojo rešitev iz ruskega ujetništva, v katero je zašel v svetovni vojni. V spomin in zahvalo na to rešitev je kupil za božakovsko podružnico Križev pot, ki bo ostal v tej cerkvi kot trajen spomin nanj. Pripovedoval je tudi svojim domačim, da bo gotovo umrl na praznik Zalostne Matere božje. Ta želja se mu je izpolnila na praznik Zalostne M. b. 15. septembra, četudi v drugačni obliki, kot je pričakoval. Dva dni prej, v nedeljo, kakor sleherno nedeljo v svojem življenju, je prejel sv. obhajilo. Na svoji usodni poti na Vivodino je gotovo v skladu s svojo pobožno navado odmolil svoj rožni venec Zalostne Matere božje. Ko so ga morili napadli in grdo preklinjali Boga, jim je ponovno zaklical, naj ga rajši ubijejo, samo Boga naj nehaajo preklinjati. Tako ima njegova smrt tudi nekaj mučeniškega na sebi. — Naj mu Zalostna Mati božja, ki jo je v svojem življenju toliko častil, ki ga je na svoj praznik spremljala s sveta in ki mu je dala zadnji počitek poleg svojim bolečim posvečenim cerkve pri Treh Farah, na onem svetu izprosi za njegovo lepo življenje obilno plačilo.

V treh vrstah...

Umrla je v Medvodah gospa Elizabeta Marješić roj. Pavlovšek, trgovka. Pokopil so jo 10. oktobra na pokopališču v Preski, Zapuška soproga Antona Marješića. Naj v miru počiva!

Operetne predstave v Kranju. Narodno-socialistična skupina Kraft durch Freude je priredila v Kranju sedem predstav Leharjeve revijske operete »Dunajske žene«. Od teh je bilo pet zaključenih prireditev za vse kranjske obrate, dve pa sta bili splošno dostopni. Gorenjski tednik poroča, da so bile vse predstave razprodane in da je bila izvedba zelo dobra. Tenor dunajske radijske postaje Franc Borsos ter njegovi soigralci Liza Andergastova in Roni Burgerjeva ter ostali igralci so bili odobravaní. Enako dunajski balet. Orkester je vodil Jože Racha.

Novi grobovi. Z Dunaja so sporočili v Maribor, da je v neki ondtni bolnišnici umrl 33 letni strojni kurjač Janez Čančala doma iz Maribora. V Grajski ulici v Mariboru je umrla v visoki starosti 89 let zasebnica Marija Egerljeva, rojena Šmigovčeva. — Na vzhodni fronti je padel planinski deseterik Maks Polensak, edinec svojih staršev, star šele 21 let, doma iz Maribora.

Ljutomerski komorni glasbeniki so priredili svoj peti večer komorne glasbe v soli za voditeljce nemške mladine v Apaški kotlini. Šola je nameščena v ondnotnem gradu. Grajska dvorana je prav primerna za koncertne in druge prireditve. Koncert ljubljanskih glasbenikov je bil pretekli ponedeljek, ko so se tečajnice že pripravljale k slovesu. Izvajali so Heidna, Schuberta in Beethovna. Kot gosta sta sodelovala operna pevka ga. Jerica Probstova in konzervatorist Richter.

Nov kinematograf so odprli preteklo nedeljo v Rogaški Slatini. To je 21. kinematografsko podjetje na Spodnjem Štajerskem. Pri prvi predstavi je izpogovoril krajevni skupinski vodja Miglitsch. Uprizorili so film »Koncert po željici in zvočni tednik. V kinematografu je prostora za 404 gledalce.

Ljubljancanom v opozorilo: Komunistični eksponenti pobirajo pri nekaterih strankah prispevke za partizane pod krinko prispevkov za protikomunistične prostovoljne oddelke. - Ljubljanci, ne nasedajte!

Ljubljana

Koledar

Danes, sobota, 17. oktobra: Marjeta Al. Nedelja, 18. oktobra: Misijonska.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marrijin trg 5; mr. Kural, Gosposvetska cesta 10 in mr. Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31.

Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo opravljal od sobote od 20 do ponedeljka do 8 zjutraj mestni zdravnik dr. Logar Ivan, Cesta 29. oktobra št. 7.

Upraviteljstvo I. dekliske meščanske šole poroča učencam tretjega razreda, da pridejo v Trnovsko zavetišče v ponedeljek 19. oktobra ob 8, one iz drugega razreda pa v torek 20. oktobra ob 8. — Upraviteljstvo.

V Ljubljani so umrli od 9.—15. oktobra: Marija Krše, 73 let, Radeče pri Krškem; Černe Frančiška, 74 let, delavka, Japljeva ulica 2; Kosmač Frančiška roj. Pšeničnik, 63 let, vdova delavca, Vidovdanska cesta 9; Cerar Jera roj. Rozman, 88 let, posestnica, Pržanj 6; Možek Franc, 2 leti, sin mestnega delavca, Lavričeva ulica 2; Oven Alojzij, 3 tedne, sin delavca, Cesta dveh cesarjev; Svager Ciril, 49 let, višji carinski inspektor, Vilharjeva cesta, carinarina. — V ljubljanski bolnišnici so umrli: Baudek Franc, 41 let, rezbar, Wolfova ulica 12; Zrimšek Jožica, 3 leta, hujš mizarskega pomočnika, Bizovik 93 pri Dobruh; dr. Hibler Otto, pravni svetnik, 27 let, hotel Metropol; Peneš Franc, 44 let, zasebni uradnik, Kranj 65; Kogovšek Jože, 4 leta, sin hišarja, Rovte 57 pri Logatcu; Bralovž Vid, 23 let, prometnik drž. žel., Kolodvorska ulica 23; Valčič Anton, 50 let, Slivna 19, obč. Vače pri Litiji.

Ljubljansko gledališče

Drama:
Sobota, 17. oktobra ob 17: »Oče naš...« Izven Nedelja, 18. oktobra ob 14: »Učiteljica«. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol. Ob 17.30: »Deseti brate«. Izven. Ponedeljek, 19. oktobra: Zaprtó.

Opera:
Sobota, 17. oktobra ob 17: »Gasparone«. Opereta. Premiera. Red Premierski. Nedelja, 18. oktobra ob 17: »Traviata«. Izven. Cene od 24 lir navzdol. Ponedeljek, 19. oktobra: Zaprtó.

Nedelja v Drami. Ob 14 bodo ponovili Nicodemijevo igro: »Učiteljica«, ki slika usodo pedagoške učiteljice in njeno okolje. Zvečer ob 17.30 bo repriza Jurčič-Golovega »Desetega brata«, ki spada kot povest in predstava med posebno popularna ljudska dela. Premiera Millöckerjeve operete v treh dejanjih, »Gasparone«, bo danes v soboto. Dejanje se godi na Siciliji in prikazuje konflikte in zmede, ki nastanejo na rovaš glasovitvega taborišča Gasparona. Osebe: guverner — Anžlovar, župan Nasone — Zupan, grofica Carlotta di Santa Croce — Ivančičeva, Sora, njena spletčena — Barbičeva, Ermanno — Słodoljev, Benozzo, krčmar: M. Sancin, Massaccio — B. Sancin, Sindulfo, županov sin — Rus, Luigi, ribič — Pianekci, častnik — Jelnikar, Tonio — Marenek, sluga — Simončič, Dirigent: Rado Simoniti, režiser in koreograf: inž. P. Golovin.

CITAJTE...

novo Jalenovo prvest ljubljanskega barja iz davne dobe stavb na kolch:

Bobri - I. del

in Perijev roman judovskega fanatizma poganske dekadeuce in Kristusove blagovesti:

Keznani učenc

Obe knjigi sta izšli v »Slovenčev knjižnici«, ki izdaja najcenejše knjige trikrat na mesec. Vsaka knjiga za naročnike »Slovenčeve knjižnice« stane 6 lir. V prodaji so knjige dražje.

Zdravnik gre križem svet

V. HEISER

120

V Etiopiji je voda prav redka stvar. Obširne pečene pušce upijajo vse reke, ki derejo z gora, še preden morejo dosepeti do morja. Maiarija in griza, stoletni sovražnici tropskega človeka, ki sta mu že tolikokrat prekrizali njegove načrte, sta stalno na preži.

Vlak se je ves dan brez oddiha vzpenjal v višino ter ob mraku privozil v Diredavo, ki se dviguje v višini 1700 m ter ima v nasprotju z obalo prijetno svežo in oživljajočo podnebje. Tu je bila etiopska meja, bajni kraj, kjer sta nekoč vladala Prester John in kraljica iz Sabe. Tu pa je zdaj vladal pravi peklenški trušč. Okrog postaje je bila zbrana množica kakih pet sto kava rjavih ljudi z usločnimi nosovi, ki so z rokami mahali ter kričali ko pobesneli norci. Najprej sem v svoji preprostosti menil, da pozdravljajo prihod vlaka, a kmalu sem spoznal svojo zmotó. Bili smo le žrtve njihovega divjanskega veselja. Z očitnim veseljem, da imajo zdaj priliko ponizati belce, so nae razcapani črni vojaki s puškami s silo gnali v carinske urade. Nevljudno so zagrabili kovčege potnikov

drugega za drugim ter jih odpirali. Vsak predmet so privlekli na dan ter ga kazali množici. Vselej, kadar so pokazali kak kos ženskega perila in ga vihteli po zraku, je gruča z glasnim vpitjem in pomenljivimi divjaskimi kriki pozdravila prizor. Razumel sem tiho sovraštvo nadzorovikov, ki so na tihó gledali s prav takim gnusom, kanas gledali s prav takim odbojem do članov črnega ali rumenega plemena. Ko sem prišel jaz na vrsto, sem carinskemu uradniku pokazal potni list etiopskega notranjega ministra, o katerem sem zadržno menil, da mi bo gotovo pomagal, da mi ne bo treba mojih stvari dati razkazovati pred prebivalstvom Diredave. Se niti pogledal ga ni, marveč takoj položil vastran. Prosil sem ga s kretnjami, naj me pelje k svojemu načelniku. A tudi ta je potni list komaj pogledal ter kratko rekel: »Ne vem, kaj naj bi to bilo.«

Nisem se bil izgubil vse vere v moč te čistine ter sem se odpravil v drug carinski urad ob cesti. Načelnik oddelka mi je samo dejal: »Mi se za take stvari nikdar ne menimo.« in tretjič

so mi zapovedali, naj kovčeg odprem.

Brez vsakega ugovora sem se vrnil na postajo, kjer pa sem opazil, da je bilo veselje množice le kratko, ker se je že jela razhajati. Tudi strahniki so drug za drugim odšli, potem ko je bil pregled komaj na pol opravljen. Po nekaj trenutkih sem ostal čisto sam in moj kovčeg je bil še nedotaknjen. Sklep je bil torej docela preprost: poklical sem nosača in mu naročil, naj mi stvari odnese v hotel.

Naslednjega dne je bila vožnja že bolj zanimiva ko prvi dan. Tu pa tam se je potniku ustavilo oko na kakem prikljakem drevescu ali na majhnem kosčku oddelane zemlje. Tretji dan pa smo se vozili skozi bobotno uspevajčo dolino, potem ob obrežjih globoko deročih rek in se vzpenjali po gozdnatih visokih planotah. Človek ne bi moge verjeti, da je to prijetno pogorje le za štiri in dvajset ur oddaljeno od začrnega pekla obalnih pokrajin.

Tretji dan smo opravili zadnji del vožnje ter se v nekaj urah naglo dvignili od tisoč metrov do dva tisoč sedem sto metrov višine. Z gorskega grebena nam je stekel pogled na visoke vrtove, bogate s hruškami, jabolki in breskvami ter dol na valjuča polja; v ozadju pa smo uzrli rdeče strehe Addis Abebe, ki leži kakor v varnem gnezdu med gozdičevskapljuša. Prtljago sem odložil v hotelu ter

se takoj ves vesel odpravil na kratek sprehod, da bi malo stegnul svoje odruvencle ude in globoko dihál blago dišečo pomladansko sapo.

Komaj pa sem imel za seboj kakih sto korakov, so me že ustavili strahžarji, ki so me peljali k večji skupini vojaških čuvajev. Prav nič si nisem mogel misliti, da bi bil kaj zagrešil, a izkustvo me je učilo, da je najbolje, če se v takem primeru ne kažeš nevoljnega pa da ne izhruneš v jezi. Zato sem se kar se da lepo nasmehljaj in začel med cerbere deliti cigarete. Ti so jih zelo ljubeznivo sprejeli, a kakor hitro sem hotel po poti naprej, so me takoj zadržali z bajoneti. Hamarskega jezika, ki je tod doma, nisem bil prav nič več. Poskušal sem zapovrstijo z angleščino, nemščino, francoščino in italijanščino, a vse je bilo zastoj. Cele pol ure smo se prijateljsko smehljajali drug drugemu.

Nenadoma mi je šinilo v glavo, da bi v tej smeri mogla biti kako vojaška orožarna ali vladna ustanova in da ne dovoljujejo, da bi se ji kdo približal.

»Nemara,« sem mislil sam pri sebi, »se mi bo posrečilo razložiti jim svoj dober namen in da se bom vrnil, odkoder sem prišel če jim bo prav.« Svojo misel sem jim pojasnjeval z vsemi mogočimi kretnjami in potem, ko sem jim razdelil svoje zadnje ci-

garete, sem se oddaljil brez težav. Naslednji dan sem svojo nezgodo pripovedoval amerišskemu postniku ter ga vprašal, če bi mi mogel pojasniti, zakaj se je to zgodilo.

»Nič lažjega ko to,« mi je odvrnil. »Tu ni dovoljeno, da bi kdo hodil po ulicah Addis Abebe brez spremstva. Vsako osebo, ki je na kolikčaj višji socialni stopnji, morajo spremljati najmanj dve ali tri osebe. Tako boste imeli priliko videti zelo važno osebo, ki gre na trg, da si kupi piščanca, pa jo na potu spremlja kakih tri sto ljudi.«

»Toda jaz moram opravljati razne obiske in se posvetiti svojemu delu.« sem ugovarjal. »Ves čas svojega bivanja bom moral hoditi iz enega kraja v drugega.«

»Ne vznemirjajte se,« mi je dejal. »Z vlado imamo stalen dogovor, po katerem velja poslaniški strežaj v uniformi za spremstvo petdesetih oseb. Dal vam jih bom dva, pa boste takoj mož na visoki socialni stopnji.«

Poslej sta mi povsod sledila dva strežaja kakor senca. Šta sta za menoj na vsak korak in kadar sem stopil na voz, sta stopila nanj tudi onadva, in sicer prvi spredaj, drugi pa zadaj. Kadar sem igral tenis, sta me morala prav tako spremljati, da ne bi kdo pozabil na mojo ugledno osebno veljavo.

Italija je skrbno zavarovala kulturne spomenike

Nekaj podatkov, ki nazorno kažejo, kako ogromno delo je opravilo pristojno italijansko ministrstvo

Trde preskušnje iz prejšnje svetovne vojne, ko je sovražnik razdejal in uničil številna umetniška dela z letalskimi bombami, so bile vzrok, da so na pristojnih rimskih mestih, kjer skrbe za starodavne spomenike in za lepo umetnost, že pred izbruhom sedanje vojne poskrbeli za primerno varnost vseh tistih dragocenih starinskih spomenikov, ki že stoletja in tisočletja krase večni Rim. Hitro je bil izdelan načrt, kako naj se vsi ti spomeniki zavarujejo, kajti brezobzirno sodobno vojskovanje daje kaj elabo jamstvo, da bi dragoceni italijanski spomeniki ne samo v Rimu, temveč tudi po številnih mestih, ostali nepoškodovani. Škoda, ki bi jo na njih povzročile sovražne bombe, bi bila pač tako ogromna, da je ne bi bilo mogoče nikdar več popraviti. In ta škoda ne bi bila prizadejana samo Italiji, pač pa vsemu omikanemu svetu, ki količikaj zna ceniti takšne kulturne pridobitve, kakršne Rim in druga italijanska mesta tako ponosno razkazujejo tujcu, ki si jih je prišel ogledat, da se vsaj za trenutke poglubi v tisto dobo, ko so takšne spomenike postavljali, torej tudi v starodavno rimsko dobo, ko je človek prav tako, če ne še bolj, cenil umetnost in vse, kar je z njo v zvezi.

Ni bilo kar tako enostavno

Načrt za zavarovanje starinskih spomenikov v Italiji pa ni bil tako enostaven, kakor bi kdo utegnil na prvi mah misliti, še dokaj manj enostavna pa je bila njegova izvedba. Navaden človek si pač težko predstavlja težave, oziroma ogromno delo, ki so ga morali opraviti, da so vsaj približno dosegli tisto, kar so hoteli. Ni šlo pri tem samo za zavarovanje edinstvenih stebrov, kakor sta na primer visoka spomenika, ki so ju bili zgradili na čast Trajanu in Antoniju. Treba je bilo primerno zavarovati tudi razne rimske slavoloke, zunanost in notranost monumentalnih cerkev, kakor na primer cerkve sv. Ambroža v Milanu, sv. Marka v Benetkah in drugih, dalje dragocene grobove iz prve dobe krščanstva, stare mozaike kakršnih gozov ni nikjer drugod na svetu in krasne freske, ki jih je morda že našel zob časa. Poleg tega pa je bilo treba spraviti na varno še nešteto drugih dragocenih umetniških izdelkov, ki se dajo prenesti, kakor so na primer razni kipi, podobe, arheološki predmeti in drugo.

V ta namen je bila mobilizirana takorekoč cela vojska delavcev in strokovnjakov

Toda med njimi niso bili samo inženirji, gradbeniki, zidarji, mizarji, prenašalci in podobno, pač pa tudi fotografi, ki so vsako stvar, preden so imeli opravka z njo drugi, od vseh strani fotografirali. Če bi se namreč zgodilo, da bi sovražna bomba razrušila ta ali oni spomenik ali kakšno drugo spominsko dragocenost, bi jo bilo samo na

podlagi točnih fotografskih posnetkov mogoče natančno spet obnoviti in sestaviti tako, kakor je bila prej.

V pojasnilo,

kako ogromno delo so morali opraviti

da bi starinske spomenike vsaj za silo zavarovali, naj služi le nekaj številčnih podatkov. Za zavarovanje Konstantinovega slavoloka je bilo na primer treba 325 kubičnih metrov lesa, 32.500 vreč za pesek, 975 kubičnih metrov peška in 6.500 delavnih dni. Za obložitve Antonijevega stebra so naredili 650 kubičnih metrov zidu, porabili 550 kubičnih metrov malte, 65 kubičnih metrov lesa ter je bilo treba za to veliko delo celih 8.200 delavnih dni, to se pravi, da bi to delo en sam delavec opravil šele v 8.200 dneh, oziroma 8.200 delavcev v enem dnevu.

Dragoceni mozaiki in freske

Zavarovanje takšnih spomenikov, kakor so razni spominski stebri ali slavoloki, je bilo razmeroma še dokaj lahko. Enostavno so jih obdali ali z zidom, ali z vrečami peska ali kako drugače zavarovali. Pri zavarovanju drugih dragocenih stvari, čeprav so celo manjše, pa je bilo treba še dosti večjega truda in še dosti več dela. Mozaike so zavarovali z dvojno prevleko, z juto in aluminijastimi ploščami. Prva naj bi služila za primer, če bi bomba poškodovala zidovje, na katerem so ti mozaiki, aluminijasta obloga pa naj bi preprečila kvarni učinek raznih kislin na mozaike. Spet na drug način so zavarovali. Pri njih so morali poskrbeti za zračnost, kajti sicer bi se lahko zgodilo, da bi se mozaiki še bolj pokvarili, kakor pa če bi padla nanje bomba.

Druge dragocenosti so lahko zavarovali pred letalskimi napadi na ta način, da so jih spravili v podzemna zavetišča, spet druge, ki jih zaradi njihove velikosti ni bilo mogoče prenesti kam drugam, pa so spet zavarovali kar na mestu, kjer stojte. Postavili so okrog njih na primer močne slamnate ali steklene ščitnike.

Naj h koncu navedemo

še nekaj zanimivih števil

ki dokazujejo, kako veliko delo je opravilo italijansko pristojno ministrstvo s tem, da je pravočasno preprečilo škodo, ki bi utegnila nastati na italijanskem celotnem umetniškem zakladu ob morebitnem brezobzirnem in divjaškem napadu na kulturne spomenike stare in nove rimske dobe. Samo v Benetkah so znosili v varna zavetišča 1.475 dragocenih slik, 6.529 risb, 106 kipov in okrog 5.000 drugih dragocenih predmetov, kakor na primer zlatnine, draguljve, majolike, slik na steklu in podobnih stvari.

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

47.
Petronij je menil, da je ta odpor do žensk samo mimogrede, zato je dejal: »Evnika, skopjli se in namazili, potem pojdeš k Viniciju!«
Evnika se je zgrudila pred njim na kolena ter ga s sklenjenimi rokami rotila, naj je ne da od hiše. Naj jo postavi za zadnjo izmed suženj, naj jo da tepsti, samo od sebe naj je ne pošlje.
To je bila velika predrznost od nje. Osuplo jo je poslušal, potem je poklical nadzornika in mu velel:
»Vzemi Evniko in daj ji pet in dvajset udarcev, a glej, da ji kože ne poškoduješ!«

48.
Drugi dan, ko je Vinicij bil spet pri Petroniju, je Evnika urejala svojemu gospodu gube na obleki. Petronij je opazoval njeno tepoto, njeno zudovito polt, njeno krasno postavbo. Vprašal jo je:
»Ali si bila tepena?«
»Sem gospod — in sem srečna.«
»Srečna?«
»Srečna... ker sem ostala.«
»Ali imaš ljubeza v hiši?«
»Imam, gospod,« je odgovorila sužnja in oči so ji zasijale tako, kakor morejo sijati samo od ljubezni. Petronij je vedel, pri čem je. »Pobožal jo je po zlati glavi in čutil je, kako je zadržela. Tedaj so privedli Geka Hilona Hilonida, zdravnika, modrijana in vedeževalca.«

koder so jih neznane močnejše sile pregnale in ga za vedno potisnile v pragobd.
Številno čistiokrvnih Iturbambutijev cenijo na 35.000. Po telesu pa so ti prtilikavci krepki in silno zdravi ljudje.

Dvojčka, rojena v različnih krajih

V znanih Pontinskih močvirjih v Italiji se je pripetil edinstven dogodek, da dvojčka nista bila rojena na istem kraju. Letos spomladi je tam neka kmetica rodila otroka. Zdravniki so pri tem porodu ugotovili, da je treba pričakovati še drugega otroka. Vendar pa tega kar ni hotelo biti na svet. Zeno so prepeljali v porodnišnico v Littorio. Tam so ji brž pomagali in ji okrajšali bolečine. Kmalu je dobila še drugega otroka, tudi deklico, kakor je bila prva.

Vse Japonske rodbine, ki jim je kateri svojec v sedanji vojni padel, so se včeraj sesle na hribu Hudan pri Tokiu in se udeležile spominskih slovesnosti na čast 15.000 Japoncem, padlih v sedanjem spopadu.
Japonski listi so se včeraj z dolgimi članki spominjali 70 letnice japonskih železnic. Ob tej priliki poudarjajo tudi obnovo železniskih prog na Javi in v Birmi.
Za novega hrvaškega ravnatelja javne varnosti je bil imenovan dr. Zimperman namesto Kvaternika.
Bolgarska državna blagajna je doslej prejela 1500 milijonov levov iz enkratnega premoženjskega davka Judov, ki ga je uvedla z zakonom o varstvu države. Davek pa se bo še povečal za nadaljnjih 600 milijonov levov na podlagi novih ugotovitev o judovskem premoženju.

Pridelovanje rastlinskega olja v Rusiji

Nad milijon hektarov zemljišča je posejanega s sončnicami v Ukrajini in na področju »črne zemlje«, ki sta skoraj docela v nemških rokah

Nad milijon hektarov zemljišča je posejanega s sončnicami samo v Ukrajini in na področju »črne zemlje«, ki sta skoraj docela v nemški oblasti. Kavkaz ni samo dežela, ki je bogata na mineralnem olju, temveč je tudi ena najvažnejših ruskih pokrajin z ozirom na pridelovanje rastlinskega olja. V zadnjih letih so zasadili dokaj večje površine zemljišča z oljčnicami, kakor pa v prejšnjih časih, zlasti s sončnicami, sojo in ricinusom, pa tudi z bombaževcem, lanom in konopljo. Največ zemlje je posejane s sončnicami. Olja, ki ga dobivajo iz sončnic, pa ne porabljajo le v industrijske namene, temveč tudi kot važno živilo. Za rusko prebivalstvo je bilo že od nekdaj olje iz sončnic dragoceno živilo.

Kakor piše dopisnik agencije CE iz Bukarešte, so nasadi sončnic v Rusiji porazdeljeni takole: V vsej Rusiji je s sončnicami posejane zemljišča skupaj 3,1 milijon hektarov. Od tega odpade na Ukrajino okrog 600.000 ha, na področje tako imenovane »črne zemlje« 500.000 ha (to področje so že skoraj vse zasedle osne čete), na ozemlje med Donom in severnim Kavkazom pa 883.000 ha. Slednja pokrajina je v vsej Sovjetski Rusiji najbogatejša glede na pridelek olja iz sončnic. Ostanek 1,1 mil. ha ozemlja, na katerem rastejo sončnice, pa odpade na dežele med spodnjo Volgo in Sibirijo.

Ozemlje, na katerem pridelujejo ricinus, je leta 1938 zavzemalo površino 230.000 hektarov, od

tega samo na področju med Donom in severnim Kavkazom 174.000 ha. Na istem področju Rusi pridelajo tudi približno polovico soje.

Najmanjši ljudje na svetu

Znani dunajski profesor Gusinde opisuje najmanjše ljudi na svetu, Pigmejce, ki žive v pragozdih ob reki Ituri v srednjem in vzhodnem delu pokrajine Hylaa. Ituri je pritok velike afriške reke Kongo.

Na tem področju — piše prof. Gusinde — vlada vse leto dnevna toplota od 20 do 30 stopinj. Zaradi pogostega deževja je zrak nad to gozdno deželo vedno nasičen z vlago, posebno v jutranjih urah. Ves gozd je zavit v tolikšno temo, da je nemogoče, da bi se rastline mogle razvijati. Kljub neugodnemu podnebju in somraku se je Pigmejec privadil na te razmere, ki vladajo v gozdu in se kar z nekakim strahom izogiba soncu.

Po postavi so pripadniki plemena Bambuti majhni. Povprečni moški je visok 144 cm, medtem ko višina žensk znaša povprečno 137 cm. Tako so Bambuti v primeru z Bušmani najmanjše plemena na svetu. Ne smemo jih pa smatrati za prebivalce pragozda, čeravno so kot prvi tisočletja prebivali v pragozdu. Verjetno je bila bujno poraščena grmičasta stepa, ki se je v širokih pasovih razprostirala pred pragozdom, njihovo prvo lovišče od-

Vroča, nemirna Indija

Mala zelena papiga

Na krovu ladje »Gapirst«.

To ni prav nič vesela zgodba. V Hugliju ni mogoče doživeti nič veseliga. Dva dni smo bili prikovanj nanj na pol pota med Kalkuto in morjem.
Kapitan je naložil več železa, kakor nam je bilo ljubo. Zaradi tega je bil zapirač preveč pogreznjen in kapitan je bil močno previden. Prav nič veselja ni imel zaradi šestih nestrpnih potnikov nasesti na pesek in tvegati svoje mesto. Kapitani iz Kalkute so najboljšje plačani na vsem svetu, kajti Hugli so nevarne vode in njene sipine neprestano potujejo. Vsako miljo je treba izmeriti tridesetkrat, da, nato voziti v cik-cak črti in se obračati nazaj, so prave cirkuške umetnije. Zato dobi kalkutiški kapitan dva in pol tisoč rupij brez posebnih dodatkov. Najboljši angleški kapitani se potegujejo za ta mesta.
»Kdaj bomo vendar prišli iz mesta,« je godrnjal napram kapitanu dolg suh Anglež.
»Ob današnji ali jutrišnji plimi.«
»Torej še eno noč v tej prokleti vročini,« je kričal stari.
»Ali Vam morem postreči s čem za živce?« je menil kapitan in se povzpela na most.
Ostali smo bili preveč mevžasti, da bi se pripravili; sedeli smo v brezvetrni vročini pod sončno streho in s tesnobo mislili na bližnjo noč.
»Kako daleč more biti do obale?« je vprašal sin debele nizozemske zakonske dvojice saditelja čaja, ki je potoval v Durban.
»Dve milj, moj sin, ali nekaj manj.«
»Ali mislite, da morejo moskiti preleteti dve milj?«
»Bojim se, da. Tod leto moskiti prekleto dobro. V zadnji noči sem dobil kljub dimni sveči in amonijaku enaintrideset ubodov.«

»Vrag naj vzame tak kraj,« je klel suhi Anglež z našim tihim pritrjevanjem. »Rad bi le vedel, zakaj se te barake tod nasproti imenujejo Diamond Harbour — Dijamantno pristanišče? Imenovati bi se moralo »mrljica« ali »gnezd«. Če bi mogel vsaj nazaj v Kalkuto.«

»V Kalkuti,« sem pripomnil, »steče sedaj cestni asfalt kakor juha, konji, ki vozijo kočije, imajo tropske čelade in policisti nosijo že ves teden sončnike namesto pušk.«

»Toda tam so vsaj mreže za moskite nad posteljami. V naših kabinah pa te lahko pojedjo pri živem telesu.«

»So pač preračunane za morje, ne pa za Hugli,« je skušal omiliti debeli Nizozemec.

»Poleg tega pa je nočjo papiga spet kričala,« se je stresal stari Anglež naprej, »to je sramota, da nas sme motiti celo ta žival.«

Od našega odhoda dalje je bila papiga (še mlad, redko porasel ptič, ki je pripadal oskrbniku domače posadke) gnusen strah za Angleža. Žival je gotovo padla z drevesa, ko jo je rjavi mož našel v Majdanu — velikem parku v Kalkuti, ki podnevi mrgoli od papig, ponoči pa od bežečih lisic. Tako je sedaj sedela papiga v okorni pločevinasti kletki, ravno nasproti lepi žičnati kletki, kjer je bil kanarček, ki ga je prinesla na krov nizozemska družina. Kadar je začel kanarček peti, je stalo okoli njega vseh šestero potnikov, ki so mu ponujali sladkor. Ko pa je mali zelenec vzdignil svoj lačni krik, je prišel k njemu samo oskrbnik in mu polnil krivi, še rožasti kljuni s kuhanim rižem. Delal je to z ljubeznijo. Njegova raskava mornarska roka je pri tem postala čisto mehka. Tudi ni nikdar pozabil zavarovati vratca kletke, kajti ladijski maček je z bleščajočimi očmi opazoval oba ptiča.

Ta mačka je bila edina, ki ni delala nobene razlike med zelenim in rumenim ptičem, čeprav je slednji pripadal belemu »sahibuc«, prvi pa rumenokožcu. Mačka bi nepristransko požrla oba; njej je šlo za meso, ne pa za barvo.

»Ne morem razumeti, čemu trpi kapitan to pošast na krovu,« je predel stari Anglež svojo nit naprej.

»Vprašajte ga po vzroku,« je menil saditelj čaja, ki se je poskusil ohladiti z wiskyjem.

»On misli, da je to njegova stvar. Mož ima vse preje na umu, kakor svoje potnike.«

»Potem poiščite oskrbnika in recite, da naj odstrani kletko!«
»Hvala! Ne maram nobenih pomenkov z rumenokožci. Sam si oom pomagal.«

Suhi Anglež prav gotovo ni bil slab človek. Videl sem ga, kako je ure dolgo igral damo z mladim Nizozemcem, čeprav se je pri tem že očitno dolgočasil. Toda bil je še iz stare indijske šole, iz časov, ko je bilo domačinskemu služabniku še prepovedano tudi pozdraviti belega gospoda, ker je namreč celo najudanejši pozdrav predstavljal neko zaupljivost. Rumena barva obraza starega Angleža pa je tudi kazala na hudo vrsto malarije.

»Da, sam si bom pomagal,« je ponovil.
»Ne napravite tega,« je svaril Nizozemec. »Oskrbnik visi na živali...«

»Ena žival na drugi,« se je norčeval Anglež in s tem je bil pogovor končan, kajti natak je pozvonil k večerji.
... Moskitom pot resnično ni bila predolga. Toda tudi brez njih ne bi imeli v razgretih kabinah nobenega spanja. Vsi smo še čutili, ko smo pred ponočjo zaslišali krik.

Bil je krik moža, ki je bil v skrajni stiski in ki se je že nevarno dušil.

V mesečini smo opazili starega Angleža ležati s hrbtom na krovu poleg preobrnjene kletke za papigo. Na vratu mu je visel rjavi oskrbnik ves sključen in molčeč. Častnik, ki je imel stražo, je bil pred nami na mestu. Toda čeprav je bil mlad in močan mož, vendar ni mogel odtrgati oskrbnika od vratu starega Angleža. V štirih smo imeli dovolj truda, da smo ga odtrgali.

Stari Anglež je bil žival. Čeprav je moder v obraz, si je sam pomagal v kabinu. Oskrbnika so vklenili in brzojavili v Diamond Harbour po policijo. Ko smo prišli zjutraj na čaj, so ga že odpeljali.

»Dobil bo že svoja tri leta ječe; raje več kakor manj. Pri napadih na belokožce indijska sodišča ne poznajo nobene šale. Zasluzil bi tudi drugi, toda ta je bil belokožec.«

Kletko z malim papagajem je dal kapitan vreči v morje prav takrat, ko je krmar dal znak: »Počasi naprej!«